

СЛОВО МОЛОДИМ ВЧЕНИМ

Тарас Перун

асистент кафедри адміністративного
та інформаційного права
Навчально-наукового інституту права та психології
Національного університету "Львівська політехніка"
(м. Львів, Україна)
peruntarass@gmail

УДК 342.727:004:061.1ЄС:(477)

ІНФОРМАЦІЙНА БЕЗПЕКА КРАЇН ЄВРОПЕЙСЬКОГО СОЮЗУ: ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ

АНОТАЦІЯ. У статті проаналізовано міжнародні правові акти щодо забезпечення інформаційної безпеки країн Європейського союзу (далі – Євросоюз). Досліджено внутрішнє європейське законодавство щодо правового регулювання означеної проблематики. Охарактеризовано правові механізми регулювання міжнародних відносин у сфері інформаційної безпеки. Наголошено на існуванні на європейському просторі реальної небезпеки використання інформаційно-комунікаційних технологій з терористичною метою, зокрема для здійснення терористичних атак. Наголошено на високій вірогідності створення потужної, ефективної служби інтернет-пропаганди та інтернет-рекрутування в умовах відсутності загальноєвропейських узгоджених заходів та механізмів протидії кібернетичній агресії. Відзначено, що на сьогодні спостерігається тенденція деяких країн (насамперед Російської Федерації) до домінування в світовому інформаційному просторі, що шкодить ефективній співпраці України з цивілізованими європейськими державами, а також містить загрози конституційним правам і свободам людини та громадянина, інформаційному забезпеченню державної політики, розвитку вітчизняної індустрії інформації, безпеки інформаційних засобів та систем. Акцентується увага на потребі "переорієнтування" законотворчої діяльності на розроблення концептуального механізму, визначення основних видів загроз, мети, завдань, пріоритетних напрямків у забезпеченні міжнародної інформаційної безпеки прийняттям спеціальних законів, а не лише через міжнародні угоди та проекти міжнародних конвенцій. Підкреслюється, що розроблення та реалізація міжнародних і національних програм створення інформаційних мереж та інформаційних технологій, заснованих на безперервному впровадженні засобів обчислювальної техніки і зв'язку, систем телекомунікацій, є ключовим завданням вступу України в міжнародну інформацій-

© Тарас Перун, 2018

Тарас Перун

ну спільноту. Мета статті полягає у з'ясуванні проблем та перспектив правового регулювання інформаційної безпеки країн Євросоюзу та виробленні на цій основі науково обґрунтованих пропозицій до інформаційного законодавства України.

Ключові слова: правове регулювання, законодавче забезпечення, інформаційна безпека, інтернет-пропаганда та інтернет-рекрутування, загрози інформаційній безпеці, інформаційно-комунікаційні технології.

Сучасний етап становлення та розвитку державно-владних інституцій нерозривно поєднаний із кардинальними змінами в усіх її інфраструктурних елементах, зокрема в інформаційно-правовій сфері, основними тенденціями розвитку якої є інтенсивне розширення можливостей використання новітніх засобів обчислювальної техніки і зв'язку та інформаційних технологій в публічному управлінні, інтеграція національного інформаційно-правового поля в міжнародно-правовий інформаційний простір.

Розроблення та реалізація міжнародних і національних програм створення інформаційних мереж та інформаційних технологій, заснованих на безперервному впровадженні засобів обчислювальної техніки і зв'язку, систем телекомунікації, є ключовим завданням входження України до міжнародної інформаційної спільноти. Інформаційне суспільство характеризується насамперед першорядною роллю процесів інформатизації усіх галузей, пов'язаних із телекомунікаційними, комп'ютерними, інформаційними послугами, в його соціально-економічному розвитку.

Слід зауважити, що сучасні інформаційні технології є єдиною основою розвитку телефонних, телекомунікаційних, кабельних мереж, супутникового й ефірного мовлення, а обсяг інформації, що циркулює в мережі Інтернет, перевищує всі наявні ресурси в звичайних засобах масової інформації.

За таких обставин важко переоцінити важливість завдань організації і регулювання порядку інформаційного обміну, зокрема виходячи з проблем у системі правопорядку, з метою підготовки та реалізації управлінських рішень органів державної влади у правоохоронній сфері державного управління як у масштабах країни, так і на міжнародному рівні.

Розвиток європейського інформаційного простору також характеризується стрімко зростаючою роллю інформаційної сфери. Правове регулювання інформаційної безпеки країн Європейського Союзу (далі – Євросоюз) передбачає вироблення комплексу міжнародних і внутрішніх нормативно-правових заходів, спрямованих на попередження та припинення протиправних посягань на інформаційні ресурси, що є під охороною закону.

Вирішення проблеми протидії загрозам інформаційної безпеки передбачає використання даних політології, правознавства, економіки, психології,

соціології та інших галузей наукового пізнання, які слугують теоретичною основою обґрунтування системи нормативно-правового забезпечення.

Серед провідних європейських учених-правників, представників наукової спільноти та правоохоронних органів дедалі активніше обговорюється питання комплексного підходу до врегулювання інформаційних відносин: з одного боку, увага фахівців у галузі інформаційних технологій акцентується на розвитку організаційно-технічних форм та методів управління інформаційними процесами, а з другого – виважений та спланований законотворчий процес країн Євросоюзу передбачає поступове вдосконалення правових норм усіх галузей законодавства (передовсім – інформаційного), що забезпечують інформаційну безпеку та захист інформації.

Проблематика забезпечення інформаційної безпеки була предметом наукових досліджень багатьох провідних учених у галузі адміністративного та інших суміжних галузей права, як-то: В. Авер'янова, І. Арістової, І. Бачило, І. Голосніченка, Л. Кузенка, О. Нестеренка, В. Петкова, С. Петкова, В. Сидоренко, О. Синявської, С. Стеценка, М. Тищенко, Ю. Тихомірова, О. Шевчука, В. Шкарупи та ін.

Мета дослідження полягає у з'ясуванні проблем та перспектив правового регулювання інформаційної безпеки країн Євросоюзу та виробленні на цій основі науково обґрунтованих пропозицій до інформаційного законодавства України.

Сучасний етап розвитку суспільства пов'язаний із стрімкими процесами інформатизації, вдосконаленням інформаційних технологій і створенням глобального інформаційного простору. Водночас, як і будь-яке явище, ці процеси не позбавлені суттєвих недоліків. Розвинені країни з високим рівнем комп'ютеризації різних сфер життєдіяльності суспільства часто потрапляють в пастку своєї технологічної складності. Безсумнівно, загальний рівень захищеності від кібератак та спричиненої ними шкоди напряму залежить від широти застосування інформаційних технологій, частоти використання глобальних мереж і складності їх інформаційної інфраструктури.

Методи нормативно-правового регулювання суспільних відносин в інформаційній сфері посідають центральне, системоутворююче місце серед методів забезпечення інформаційної безпеки. За справедливим твердженням О. Шевчука, 'прийняття скоординованих і взаємодоповнюючих дій на міжнародному рівні дозволить адекватно протистояти сучасним викликам і загрозам безпеки в інформаційній сфері'¹.

¹ О. Шевчук, 'Адміністративно-правове регулювання у сфері забезпечення інформаційної безпеки' (дис канд юрид наук, Класичний приватний університет, 2011) 190.

Системна робота в галузі правового забезпечення інформаційної безпеки потребує наукового обґрунтування подальшого розроблення таких нормативних актів, під час розроблення яких повною мірою мають враховуватися міжнародні, насамперед європейські, принципи й норми, спрямовані на зміцнення інформаційної безпеки на європейському просторі із обов'язковим та переважним урахуванням національних інтересів.

Законодавство країн Євросоюзу щодо інформаційної безпеки переважно складається з міжнародних правових актів і внутрішніх законодавчих актів. Міжнародну правову основу регулювання суспільних відносин у сфері інформаційної безпеки становить досить значна кількість директив, конвенцій, декларацій, хартій, резолюцій, рекомендацій та інших актів.

Зокрема найважливішими міжнародними актами новітньої історії є Окінавська хартія глобального інформаційного суспільства², Декларація про європейську політику в галузі нових інформаційних технологій³, Декларація Комітету міністрів Ради Європи "Про свободу вираження поглядів та інформації"⁴ та ін. Кожний з цих актів передбачає заходи щодо забезпечення інформаційної безпеки. Аналіз зазначених законодавчих актів дає підстави для висновку про потребу формування рекомендацій країнам Євросоюзу щодо заохочення запровадження міжнародних стандартів і гарантій, необхідних для забезпечення достовірності переданих електронними засобами документів і повідомлень, що мають обов'язкову юридичну силу.

Водночас прийнято також низку нормативних актів в галузі стандартизації. До їх переліку можна віднести такі, як Статут Міжнародного союзу електрозв'язку⁵; Рекомендація № 25 Європейської економічної комісії ООН "Використання стандарту Організації Об'єднаних Націй для електронного обміну даними в управлінні, торгівлі та на транспорті (ЕДІФАКТ ООН)"⁶; Рекомендація № Rec (2003) 15 Комітету міністрів Ради Європи державам-членам "Про архівування електронних документів у правовій сфері"⁷ та ін.

² Окінавська хартія глобального інформаційного суспільства від 22.06.2000. URL: http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/998_163 (дата звернення: 25.04.2018).

³ Декларація про європейську політику в галузі нових інформаційних технологій Ради Європи від 06.05.1999. URL: http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_040 (дата звернення: 25.04.2018).

⁴ Про свободу вираження поглядів та інформації: Декларація Комітету міністрів Ради Європи від 29 квітня 1982 р. URL: http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_885 (дата звернення: 25.04.2018).

⁵ Статут Міжнародного союзу електрозв'язку від 06.11.1998 р. URL: http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/995_099 (дата звернення: 10.04.2018).

⁶ Використання стандарту Організації Об'єднаних Націй для електронного обміну даними в управлінні, торгівлі та на транспорті (ЕДІФАКТ ООН); Рекомендація № 25 Європейської економічної комісії ООН від 01.09.1996 р. URL: http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/995_990 (дата звернення: 11.05.2018).

⁷ Про архівування електронних документів у правовій сфері: Рекомендація № Rec (2003) 15 Комітету міністрів Ради Європи державам-членам від 09.09.2003 р. URL: http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/994_663 (дата звернення: 11.05.2018).

У країнах Євросоюзу першу спробу комплексного розгляду проблем комп'ютерної безпеки було зроблено Організацією економічного співробітництва та розвитку (ОЕСР) в 1986 р. в галузі кримінального права. Надалі аналогічні спроби було здійснено у 1989 р. Комітетом Міністрів країн – членів Ради Європи, у 1996 р. було ухвалено Модельний кримінальний кодекс для країн – учасниць СНД, а 23.11.2001 р. Радою Європи було ухвалено Конвенцію про кіберзлочинність⁸, яка упорядкувала склади комп'ютерних злочинів. Однак транскордонний характер таких злочинів, труднощі щодо їх локалізації і доведення в судах стимулювали також розвиток практики комплексного забезпечення інформаційної безпеки на основі відомчих, галузевих, національних і міжнародних стандартів, які почали динамічно розроблятися та використовуватися. Це спонукало до створення Міжнародної Електротехнічної Комісії (МЕК), а потім і Міжнародної Організації зі Стандартизації (ISO).

Слід зазначити, що формування системи забезпечення міжнародної інформаційної безпеки визначається ступенем політичної довіри між урядами держав з урахуванням принципів взаєморозуміння, рівноправності та узгодження національних інтересів. Виходячи з цього очевидно є потреба ведення діалогу щодо усього спектру ключових питань інформаційної безпеки, розроблення і вдосконалення міжнародних договорів та національного законодавства щодо інформаційної безпеки. Неодмінною умовою вирішення питань щодо правового та організаційного забезпечення інформаційної безпеки є розуміння того, що держава перебуває в нерозривному зв'язку і взаємодії з іншими аналогічними структурами і суб'єктами, реалізуючи функції стратегічного й тактичного партнерства, співпраці і добросусідства.

Тому вочевидь вирішення означених вище проблем перебуває не лише в технічній, а й у соціальній сфері суспільних відносин, і передбачає усвідомлення суспільством нових, обумовлених процесами інформатизації умов соціального життя й вироблення певних правил безпечної міжособистісної, громадської, державної та міждержавної комунікації з подальшим їх юридичним закріпленням і формуванням відповідного механізму забезпечення інформаційної безпеки.

В сучасних умовах особливу роль в забезпеченні інформаційної безпеки покликане відіграти право зокрема та взаємодія правових систем різних держав і галузей національного законодавства в рамках кожної правової системи у цілому. У всіх сферах життя соціуму для підтримки

⁸ Конвенція Ради Європи про кіберзлочинність від 23.11.2001 р. URL: http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_575 (дата звернення: 11.05.2018).

стратегічної стабільності та партнерства і водночас для створення умов формування безпечного інформаційного суспільства важливою є належна нормативно-правова основа.

Наразі змушені констатувати, що сучасне правове регулювання всієї інформаційної взаємодії перебуває в стані напруги, який зумовлює пошук шляхів до вдосконалення інформаційного середовища (особливо інтернет-середовища), пошук методів забезпечення інформаційної безпеки. За таких умов першочерговим є вирішення питань врегулювання нових відносин, а також ефективності національних та міжнародних правових актів у галузі інформаційної безпеки.

Варто зауважити, що процес пошуку належних або необхідних форм організації і правового регулювання як внутрішньодержавних, так і міжнародних відносин гальмується низкою обставин. До таких слід віднести неузгодженість у підготовці та відсутність взаємодії фахівців на внутрішньодержавному рівні (зокрема фахівців з інформатики та інформаційної безпеки), невиправдану орієнтацію переважно на захист інформаційних ресурсів обмеженого доступу при очевидному послабленні уваги до безпеки “відкритих даних” і “вільного програмного забезпечення” як до джерел небезпеки в соціальних мережах. І це лише деякі питання, що потребують приділення більшої уваги під час упорядкування відносин у сфері інформаційної безпеки.

Динаміка процесів використання інформаційних технологій та інформаційних ресурсів (як у внутрішньодержавному управлінні, так і в практиці міждержавної взаємодії), а також потреба своєчасної реакції на зміни в трендах відповідних сфер соціального та інформаційного розвитку визначають напрямки, масштаби і форми правового та організаційного забезпечення інформаційної безпеки, які є однаково актуальними на національному рівні та в межах міжнародної співпраці.

Водночас внутрішнє законодавство багатьох європейських країн протягом багатьох років формувалось у спосіб нормативного закріплення відкритості та гласності інформаційної політики. Однак слід звернути увагу на існування в європейській законотворчості стійкої тенденції, спрямованої на законодавче обмеження доступу до інформаційних ресурсів. Така тенденція обумовлена подіями останніх років, пов'язаними із здійсненням численних кібератак на інформаційні портали органів виконавчої влади і дестабілізацією їх роботи.

Висновки. На підставі проведеного дослідження можна стверджувати про наявність таких проблем, які перешкоджають організаційному і нормативно-правовому забезпеченню інформаційної безпеки країн Євросоюзу та які потрібно подолати:

1. Відсутність на міжнародному рівні єдиного понятійного апарату у сфері забезпечення міжнародної інформаційної безпеки.
2. Відсутність єдиної міжнародної Конвенції, яка містила б поняття, мету, завдання, види загроз, пріоритетні напрямки та механізми їх реалізації, а також норми про відповідальність держав в міжнародному інформаційному просторі, оскільки держави – члени Євросоюзу активно розробляють власні проекти Конвенцій щодо забезпечення міжнародної інформаційної безпеки (кібербезпеки), положення яких конкурують між собою.
3. Відсутність уніфікованої позиції щодо співвідношення понять “кібербезпека” та “міжнародна інформаційна безпека” (на нашу думку, є значно ширшою та включає забезпечення інформаційної безпеки у медіапросторі) серед багатьох країн Євросоюзу в забезпеченні захисту інформаційного простору.
4. Тенденція деяких країн (передовсім Російської Федерації) до домінування у світовому інформаційному просторі, що шкодить ефективній співпраці України з цивілізованими європейськими державами, а також містить загрози конституційним правам і свободам людини і громадянина, інформаційному забезпеченню державної політики, розвитку вітчизняної індустрії інформації, безпеці інформаційних засобів і систем.
5. Відсутність закріплених у національному законодавстві ефективних гарантій захисту прав і свобод людини і громадянина від інформаційних загроз, пов’язаних з негативним інформаційним впливом на свідомість окремих громадян та суспільства.

REFERENCES

List of legal documents

Legislation

1. Deklaratsiia Rady Yevropy pro yevropeisku polityku v haluzi novykh informatsiinykh tekhnolohii vid 06.05.1999. [Council of Europe Declaration on the European Policy for New Information Technologies Dated 06.05.1999]. URL: http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_040 (accessed: 25.04.2018) (in Ukrainian).
2. Konventsiiia Rady Yevropy pro kiberzlochynnist vid 23.11.2001 p. [Council of Europe Convention on Cybercrime Dated 23.11.2001]. URL: http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_575 (accessed: 11.05.2018) (in Ukrainian).
3. Okinavska khartiia hlobalnoho informatsiinoho suspilstva vid 22.06.2000 [The Okinawa Charter on the Global Information Society Dated 22.06.2000]. URL: http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/998_163 (accessed: 25.04.2018) (in Ukrainian).

4. Pro arkhivuvannia elektronnykh dokumentiv u pravovii sferi: Rekomendatsiia № Rec (2003) 15 Komitetu ministriv Rady Yevropy derzhavam-chlenam vid 09.09.2003 p. [On Archiving of Electronic Documents in the Legal Sector: Recommendation No. Rec (2003) 15 of the Committee of Ministers of the Council of Europe to Member States Dated 09.09.2003]. URL: http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/994_663 (accessed: 11.05.2018) (in Ukrainian).
5. Pro svobodu vyrazhennia pohliadiv ta informatsii: Deklaratsiia Komitetu ministriv Rady Yevropy vid 29 kvitnia 1982 p. [On the Freedom of Expression and Information: Declaration of the Committee of Ministers of the Council of Europe Dated April 29, 1982]. URL: http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_885 (accessed: 25.04.2018) (in Ukrainian).
6. Statut Mizhnarodnoho soiuzu elektrozv'iazku vid 06.11.1998 p. [Constitution of the International Telecommunication Union Dated 06.11.1998] URL: http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/995_099 (accessed: 10.04.2018) (in Ukrainian).
7. Vykorystannia standartu Orhanizatsii Ob'iednanykh Natsii dlia elektronnoho obminu danymy v upravlinni, torhivli ta na transporti (EDIFAKT OON): Rekomendatsiia № 25 Yevropeiskoi ekonomichnoi komisii OON vid 01.09.1996 p. [Use of the United Nations Standard for Electronic Data Interchange for Administration, Commerce and Transport (UN/EDIFACT): UN Economic Commission for Europe Recommendation No. 25 Dated 01.09.1996]. URL: http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/995_990 (accessed: 11.05.2018) (in Ukrainian).

Bibliography

Dissertations

8. O Shevchuk, 'Administrativno-pravove rehuliuвання u sferi zabezpechennia informatsiinoi bezpeky' ['Administrative and Legal Regulation in the Information Security Assurance Sector'] (dys kand yuryd nauk, Klasychnyi pryvatnyi universytet, 2011) 210. (in Ukrainian).

Taras Perun

INFORMATION SECURITY OF THE EUROPEAN UNION COUNTRIES: CHALLENGES AND PROSPECTS OF LEGAL REGULATION

ABSTRACT. The article analyzes current international legal instruments designated for ensuring information security of countries of the European Union (hereinafter – EU). The author examines the internal European legislation providing for legal regulation of the mentioned problematics. The article also characterizes legal mechanisms regulating international relations in the information security domain. It is emphasized that in the European space there is a real danger that information and communication technologies may be used for terrorist purposes, in particular, for terrorist attacks. It is also noted that there is a high probability that a powerful and efficient service of Internet propaganda and Internet recruitment may be established given the absence of cyber aggression combating measures and mechanisms which would be harmonized and common for the whole Europe. The author points out that today some countries (especially the Russian Federation) tend to dominate in the world information space, thus hindering the efficient cooperation of Ukraine with civilized European States, and also posing threats to the constitutional

rights and freedoms of human and citizen, the information support of the State policy, the development of the national information industry, and the security of information media and systems. The article highlights the need to “re-focus” the law-making activities towards developing a conceptual mechanism and defining the main types of threats and the goal, objectives and priorities of international information security assurance by adoption of special laws, and not only by international agreements and draft international conventions. The author stresses that the development and implementation of international and national programs aimed at creating information networks and information technologies based on an ongoing introduction of computer and communication equipment and telecommunications systems is a key task of Ukraine’s entry into the international information community. The purpose of this study is to identify the challenges and prospects of information security legal regulation in the EU countries and on this basis to develop scientifically substantiated proposals to the information legislation of Ukraine.

KEYWORDS: legal regulation, legislative framework, information security, Internet propaganda and Internet recruitment, threats to information security, information and communication technologies.

Джунь В. В. Соціологія конституційного права : моногр. / В. В. Джунь. – К. : Вид. дім “Ін Юре”, 2018. – Кн. 2. Соціокультурні підстави європейського конституціоналізму. – 608 с.

Україна протягом століть перебуває під безпосереднім впливом європейської політичної та правової думки. На сучасному етапі розвитку Український народ намагається опанувати культурні досягнення Європи і реалізувати їх у власному державотворчому процесі. У книзі простежено становлення політичної культури державного владарювання в європейському цивілізаційному просторі та розкрито фундаментальні основи європейського конституціоналізму.

ПРАВО УКРАЇНИ • 2018 • № 8 • 195-203